

ΤΑ ΤΩΝ ΒΑΥΑΡΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ¹

ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1826—1828

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΒΑΥΑΡΟΥ ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

ΚΑΡΟΛΟΥ ΒΑΡΩΝΟΥ ΑΪΔΕΚ

Οἱ πόδες τοῦ πτωχοῦ μικροῦ ἦσαν πεπηγότες, ὥστε δὲν ἔδυνατο νὰ βαδίζῃ· παρέδωκα ὅθεν αὐτὸν πρὸς θεραπείαν εἰς τὸν δόκτωρα Schreiner, ὅστις ἔφερεν αὐτὸν πρὸς τοὺς ὑπαξιωματικούς ἐπὶ τοῦ Πηγάσου καὶ παρέμεινε παρ' αὐτῷ διαρκούντος τοῦ πλοῦ².

¹ Συνέχει· ἴδε σελ. 50, 122 καὶ 196.

² Ὁ Ἀλβανὸς οὗτος παῖς, ὃν κατ' ἀρχὰς ἐνέδυσα εὐρωπαϊστὶ, εἶτα δὲ ἀλβανιστὶ, εἶχετό μου μετὰ πιστῆς ἀφοσιώσεως, ἔπειτα δὲ ἀσθενήσας ἐξ εὐλαγίας ἐνοσηλεύθη προσεκτικῶς καὶ ἰάθη πάλιν εὐτυχῶς. Αὐξηθεὶς δὲ ὕστερον κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν δύναμιν, συνώδευεν ἐμὲ ταξειδεύοντα, ὅτε πολλάκις ἐκμίζον μετ' ἐμοῦ 20—30 σάκκους περιέχοντας ἀνὰ χίλια τάλληρα, ἐφ' ὧν σάκκων κατεκλίνετο πρὸς φύλαξιν ὡς κύων πιστός. Ὡσαύτως δὲ μὲ ἠκολούθει ἐξερχόμενον πρὸς ἵππασίαν, καθ' ἣν μεγίστη χαρὰ τοῦ ἦτο νὰ λαμβάνῃ τὴν ἄδειαν νὰ τρέχῃ παρὰ τὸν ἵππον μου μετὰ τῆς σπάθης ἢ τῆς μακρᾶς καπνοσύριγγός μου. Ὅτε δὲ ὁμίλει μετὰ πάραυτον χρόνον τὰ Γερμανικὰ ὡς ἂν εἶχε ζήσει ἐπὶ ἔτη ἐν Γερμανίᾳ, ἀπεφάτισα νὰ παραλάβω αὐτὸν μετ' ἐμοῦ ἐπανερχόμενος εἰς Βαυαρίαν, ἵνα μάθῃ τόσα ἐκ τῆς χειρουργικῆς ὅσα μαθηάνουσιν ἐκεῖ κουρεῖς χωρίων ἢ ἀγροτικοὶ ἰατροὶ καὶ ν' ἀποστείλῃ αὐτὸν ὕστερον εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου βεβαίως θὰ γητύχῃ ὡς ἰατρός. Ἀνέφερον αὐτῷ περὶ τούτου, πρὸς ὃ σχέδιον πληρέστατα συνεφώνει· ἐπέπρωτο ὅμως νὰ μὴ ἀπολαύσῃ τούτου.

Ὀλίγαι ἑβδομάδες πρὸ τῆς ἐξ Ἑλλάδος ἀναχωρήσεώς μου ἔλαθον ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ Καμπέρ, ὅστις ἐρροῦρει ἐν ὄχυρῳ πύργῳ παρὰ τὰς Θήβας πολιορκουμένῳ ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου, μετὰ τριῶν ἑτι υἱῶν ἤδη ἐν ἡλικίᾳ ὄντων.

Μαθὼν δὲ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ ἐπὶ τοσοῦτον νεκρὸς νομιζόμενος ἔζη, ἔχων μάλιστα καὶ καλὸν κύριον, παρεκινήθη νὰ μοὶ γράψῃ, παρακαλῶν με νὰ δώσω τῷ υἱῷ του τὴν ἄδειαν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν πατέρα του τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ ἴδῃ αὐτὸν καὶ προσέτι προσιθήμενον νὰ ἀγγελίῃ τοῦτο εἰς τὴν γυναῖκά του, μητέρα τοῦ Καμπέρ, ἣτις εἶχε σχεδὸν τυφλωθῇ ἐκ τῶν δακρύων νομίζουσα τὸν υἱὸν τῆς νεκρὸν. Εἶτα δὲ ὁ Καμπέρ ἔμελλε νὰ ἐπανεέλθῃ πάλιν

Ἡμεῖς δὲ εἶχομεν μισθώσει ἵππους ἤδη. ὅτε νέος Ἑλλήν ὀνόματι Ἀβραμάκης Σάββας ἔφερεν εἰς τὴν οἰκίαν μου δεκατετραετὴ Ὀθωμανίδα, παρακαλέσας με νὰ κρατήσω αὐτήν. διότι ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο νὰ προστατεύῃ οὐδὲ νὰ τρέφῃ ταύτην τοῦ λοιποῦ.

παρ' ἐμέ, διότι ἤκουσεν ὅτι περιποιῶμαι αὐτὸν ὡς πατήρ. δι' ὃ καὶ Ἀλλάχ, ἔμελλε νὰ κρατύνῃ τὴν δόξαν μου μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων.

Ὅτε ἐκοινοποίησα εἰς τὸν Καμπέρ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἐσκήρτησεν αὐτὸς ὡς παράφρων ἐκ τῆς χαρᾶς καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ ἐπιτρέψω αὐτῷ τὸ ταξίδιον τοῦτο, ἅρ' οὐ ἔμελλε νὰ ἐπνέλθῃ μὴ θέλων ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ παραμείνῃ μεταξὺ τῶν Σκιπετάρων. Ἀσμενος ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν εἰπὼν ὅτι πόρρω ἀπείχον τοῦ νὰ ἐμποδίσω αὐτὸν νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρξε ποτὲ δοῦλός μου καὶ ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ τὰ κατ' αὐτὸν κατ' ἀρέσκειαν. Ἀλλ' ὥφειλε, ἐν ἡ περιπτώσει ἐπεθύμει νὰ ἀναχωρήσῃ μετ' ἐμοῦ εἰς Βαυαρίαν, νὰ ἐπανέλθῃ ἐντὸς 14 ἡμερῶν, διότι δὲν ἠδυνάμην νὰ παρατείνω ἐπὶ πλέον τὴν ἀναχώρησίν μου. Εἶτα δὲ διέταξα δύο Μεσολογγίτας τῆς ἀκολουθίας νὰ συνοδεύσωσιν αὐτὸν μέχρι Θηβῶν, ὅπως μὴ συμβῇ αὐτῷ καθ' ὁδὸν δυσάρεστόν τι. Δὲν ἠθέλησε νὰ παραλάβῃ μεθ' ἐαυτοῦ τὴν ἐορτάσιμον στολὴν του, φοβούμενος εἰκότως μὴ αὕτη ὑφάρπασθῃ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του διὰ δελεαστικῶν λόγων, ἀλλὰ ἐνεδύθη τὴν καθημερινὴν ἐνδυμασίαν αὐτοῦ οὕσαν ἱκανῶς ὀραίαν καὶ εὐπρόσωπον. Ἐλαβε δὲ ὡς δῶρον παρ' ἐμοῦ ζευγὸς τουρκικῶν πιστολῶν καὶ τινα τάλληρα, ὅπως εὐφράνῃ διὰ τούτων τοὺς ἀδελφούς του, ἐφοδιασθεὶς ὑπ' ἐμοῦ καὶ διὰ συστατικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Ὑψηλάντην. Οὕτω δὲ ἀναχωρήσας ἔφθασεν εἰς Θήβας, ὅπου ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν πατέρα του εἰς τὸν πύργον, συνοδευόμενος ὑφ' ἑνὸς ἐκ τῶν Μεσολογγιτῶν μου. Οὕτως ὕστερον μοὶ διηγήθη τὴν ἅμετρον χαρὰν τοῦ πατρὸς τοῦ Καμπέρ καὶ προσέτι τοῦτο, ὅτι μόλις φθάσας ὁ Καμπέρ εἰς τὸν πύργον ἤρπασεν ἐν ὄπλῳ ἐκ τοῦ τοίχου καὶ ἐπυροβόλησε κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἡ διαγωγὴ αὕτη οὐδ' ὅλως μὲ ἐξέπληξε, διότι οὐδέποτε ὁ Καμπέρ ἀπέκρουεν ἀπ' ἐμοῦ τὸ πικρότατον κατὰ τῶν Ἑλλήνων μῖσός του. Ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδηλώσει τῆς χαρᾶς αὐτοῦ εἶπεν εἰς τὸν πατέρα του, ὅτι ἐκήρυξα μὲν αὐτὸν ἐλεύθερον, ἀλλ' ὅτι ἐσκόπει πάλιν νὰ ἐπανέλθῃ πρὸς ἐμέ. Τότε ἀπήντησεν ὁ πατήρ· Ἐάν ὁ κύριός σου σὲ ἐκήρυξεν ἐλεύθερον, ἀναλαμβάνω πάλιν τὰ δικαιώματά τοῦ πατρὸς ἐπὶ σὲ καὶ θὰ μείνῃς ἐνταῦθα, ὅπου εἶναι ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ θρησκεία σου. Ὁ Καμπέρ ζητήσας νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τοῦ πύργου ἐφυλάττετο προσεκτικῶς ἕκτοτε ὑπὸ τῶν οἰκείων του, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ οἱ Μεσολογγίται μου ἐπανέκαμψαν ἄνευ αὐτοῦ.

Βραδύτερον ἔμαθον ὅτι ἡ φρουρὰ τοῦ πύργου καταστᾶσα εἰς τὰ ἔσχατα ὑπὸ τῆς πείνης, ἀπεπειράθη νὰ ἐξέλθῃ μαχομένη, ὅτε πολλοί, ἐν αἷς καὶ ὁ πτωχός μου Καμπέρ, εὗρον τὸν θάνατον. Τοῦτο πιστεύω τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσω εἶμαι πεπεισμένος ὅτι, ἐάν ἔζη κατὰ τὴν ἐπάνοδόν μου εἰς Ἑλλάδα ὡς μέλους τῆς Ἀντιβασιλείας, βεβαίως ἤθελεν ἔλθαι πρὸς ἐμέ ἢ ἤθελε μοὶ στείλει εἰδήσεις του.

Ἐδίσταζον νὰ συναινέσω, διότι οἱ δύο οὔτοι Τοῦρκοι (ὁ Καμπέρ καὶ ἡ κορασίς), μεθ' ὧν οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἠδύνατο νὰ συνεννοηθῇ, ἤθελον αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τοῦ οἴκου ἡμῶν διὰ δύο κατ' οὐσίαν ἀνωφελῶν προσώπων. Ἐγὼ συστάσει ὁμῶς τοῦ κ. Ἀξιώτου, ὃν ἐξετίμων ὡς τακτικὸν καὶ χρηστὸν ἄνδρα, ἔλαβον ὡσαύτως τὴν Ὀθωμανίδα εἰς τὴν οἰκίαν μου, διότι διεβεβαίωσεν ἐμὲ ὅτι θὰ ἐπραττον ἀληθῶς φιλάνθρωπίαν ἀπελευθερῶν πτωχὸν πλάσμα ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ τέως αὐθέντου του. Ἐμισθώσαμεν ὅθεν καὶ διὰ ταύτην ἵππον, τοῦ κ. Ἀβραμᾶκη συνοδεύοντος ἡμᾶς μετὰ ἐνὸς τῶν κυνηγετικῶν μου τυφεκίων ἐπὶ τῶν νώτων. Ὁ καπετὰν Ἀγαλλόπουλος Ναυπλιεὺς καὶ ὁ καπετὰν Βάγιας Στερεοελλαδίτης, μέλλοντες νὰ κομίσωσιν εἰδήσεις παρὰ τοῦ Καρμισκάκη πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐν Αἰγίνῃ, προστετέθησαν εἰς τὸ ὁδοιπορικὸν ἡμῶν σῶμα, ὅπερ ἐφρουρεῖτο ὑπὸ τινων καλῶς ὠπλισμένων νέων ὑπὸ τὸν καπετὰν Πέταν, νεαρὸν Ἑπτανήσιον καλῆς οἰκογενείας καὶ λαλοῦντα εὐχερέστατα τὴν Γαλλικὴν, ἔχοντα δὲ παρ' ὅλην τὴν ἀλβανικὴν στολὴν τοῦ καλοῦς εὐρωπαϊκοῦ τρόπου. Ἐφρουρεῖτο δὲ διότι ὁ δρόμος μεταξὺ Ναυπλίου καὶ Ἐπιδαύρου δὲν ἐθεωρεῖτο ἀσφαλής. Ἦτο παρ' ἡμῖν καὶ ὁ ἱατρός Τράιμπερ ἐκ τῆς Σαξωνικῆς Μαϊνίγγης, ἀπὸ 4—5 ἐτῶν διατρίβων ἐν Ἑλλάδι ὡς φιλέλληνα καὶ συμμετασχὼν τῆς ἀτυχοῦς μάχης τοῦ Πέτα· ἔφερε δὲ στολὴν παλληκαρίου καὶ ἐλάλει ἀρκούντως εὐχερῶς τὴν καθαρεύουσαν Ἑλληνικὴν. Ἐξεκινήσαμεν ὅθεν τῇ 19 Δεκεμβρίου (v) ἀποτελοῦντες μικρὸν καὶ ποικίλον κιρβάριον, διὰ πετρωδῶν ἀτραπῶν ἐν μέσῳ χώρας ἐρήμου καὶ καταφύτου ἐκ νάρδου καὶ θύμου, καὶ διὰ λόφων ἀδένδρων, ὧν μεταξὺ ἐνίοτε ρυάκιον ἐκύλιε τὰ ρεῖθρά του ἐντὸς στενῆς καὶ βαθείας βραχὺδους κοίτης, προσερχόμενον ἢ καὶ αὐξήθην ὑπὸ τῶν βροχῶν τῆς ὥρας ταύτης τοῦ ἔτους. Ἐν καιρῷ θέρους οἱ ρυάκες οὔτοι εἶναι πάντες σχεδὸν ξηροί, ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία γέφυρα ἐκρέματο ἄνωθεν τῶν πολλάκις ἀποκρήμνων φαράγγων τούτων, ἠναγκαζόμεθα νὰ ζητήσωμεν διεξόδους, ὅπως καταστῇ ἡ ἐρ' ἵππου διόδος ἥττον κινδυνώδης. Ροδοδάφνη, μύρτοι, σχοῖνοι, δάφναι καὶ κόμοροι περιέστεφον τοὺς ρυάκας τούτους, τὸ δ' ἀληθῶς ἀραχνιώδη χροῖαν ἔχον Ἀραχναῖον ὄρος ἐξετείνεται ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ ἡμῶν. Ἐγὼδε κακῆσαι διεκρίνομεν ἐρείπια πύργων μεσαιωνικῶν χρόνων, ἰδρυμένων ἴσως ἐπὶ ἀρχαίων θεμελίων ναῶν καὶ φρουρίων. Πρὸς τὰς ἐρωτήσεις περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ τόπου ἐπανελαμβάνετο πάντοτε ἡ ἀπάντησις· εἶναι παλαιό-καστρο, πληροφορία ἣν ἕκαστος ἡμῶν ἠδύνατο νὰ δώσῃ βεβαίως οἰκοθεν.

Παρατήρησα καθ' ὁδὸν ὅτι ὁ καπετὰν Βάγιας συνδιελέγετο ζωηρότατα

μετὰ τῆς μικρᾶς Ὀθωμανίδος μου, ἥτις ἐθεώρει τὸν πρόην αὐτῆς προ-
στάτην μετ' ὀφθαλμῶν ἐμπλέων περιφρονήσεως καὶ ὀργῆς — ἴσως διότι
παρέδωκε αὐτὴν εἰς Φράγκον¹. Διενυκτερεύσαμεν ἐν Λιγουριῷ, χωρίῳ
οὐχ! ἄνευ σημασίας, ὅπερ ὅμως ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ
ἐφαίνετο ἐξ ἡμισείας κατεστραμμένον, τὴν δ' ἐπαύριον ἐπεσκέφθημεν
τὰ λείψανα τοῦ ὠραίου θεάτρου ἐν τῷ Ἱερῷ, ὅπου ὁ Ἀσκληπιὸς εἶχε
περίφημον ναόν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θεάτρου εὑρομεν δύο ἀσβεστοκαμί-
νους, ἐν αἷς βεβαίως πολλὰ ὠραία ἀγάλματα καὶ τὸ μείζον μέρος τῶν
ἐλλειπόντων μαρμαρίνων ἀναβαθμῶν τοῦ κοίλου θὰ μετεβλήθησαν εἰς
ἀσβεστον διὰ τῆς καύσεως. Ἰχνη ἱκανὰ ἀρχαίων οἰκοδομῶν καὶ λου-
τρῶν ἐφαίνοντο ἐν τοῖς πέριξ. Τὸ Ἱερόν ὑπῆρξεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι
διάσημον ὡς τόπος ἱαματικῶν λουτρῶν. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα εἰς
Ἐπίδαυρον καθίσταται ἐκτάκτως ὠραία, ἐφαίδρυνον δὲ τὸ ὄμμα ἐκ περι-

¹ Ἐνταῦθα θέλω ἐν ὀλίγοις νὰ παρεναίρω τὰς ὕστερον τύχας τῆς νέας Ὀθω-
μανίδος, μέχρι τοῦ γάμου αὐτῆς. Ὁ Ἀβραμάκης Σάββας, Κωνσταντινουπολίτης
καλῆς μὲν οἰκογενείας ἀλλ' ἀρχιπαϊγιάνθρωπος, ἔπαιξε τοὺς κύβους μετὰ τοῦ
Βάγια καὶ ἀπώλεσε τὴν ὑπ' αὐτοῦ συλληφθεῖσαν νεαράν Ὀθωμανίδα, ἀλλ' ἡγάπα
τοσοῦτον τὸ κοράσιον ὥστε δὲν ἤθελε νὰ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς τὸν ἀπολίτιστον
Βάγιαν, δι' ὃ καὶ ἔφερεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν μου. Ἡ ὑποπτος αὕτη προ-
στασία προκάλεσε πολλὰς κερτομίας τῶν φίλων μου, δύνανται ὅμως νὰ εἶπω,
ὅπως καθαρῶ πάσης ὑποψίας περὶ ἐγγυτέρας τινὸς σχέσεως, ὅτι ἡ Ὀθωμανὶς
ἐπασχεν ἐκ κληρονομικῆς ἀλωπεκιάσεως, ἀσθενείας πολλάκις ἐν Ἀνατολῇ ἀπαν-
τώσης, δι' ἧς ὁλόκληρα μέρη τοῦ σώματος καθίστανται ἄτριχα· κατὰ δὲ τὰ ἄλλα
ἡ κόρη ἦτο ἱκανῶς θελκτικὴ, ἣν καὶ παρέδωκα τῷ ἱατρῷ Τράϊμπερ πρὸς θερα-
πείαν, ἐπιτυχοῦσαν ὕστερον, μετὰ τὸν γάμον τῆς Ὀθωμανίδος. Δὲν εἶχομεν
διατρίψει ἐπὶ πολὺ ἐν Αἰγίνῃ, ὅτε αἰφνης ἡ Ὀθωμανὶς ἐξηφανίσθη. Ὁ γραμ-
ματεὺς τοῦ καπετὰν Βάγια ἐθεάθη περιφερόμενος κρυφίως περὶ τὴν οἰκίαν καὶ
συνδιαλεγόμενος μετὰ τῆς κόρης, ὥστε οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ ὑπῆρχεν ὅτι αὕτη
ἀνιωμένη παρ' ἐμοί, ἐνθα οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ συναναστρέφῃται πρὸς αὐτήν, ἐδρα-
πέτευσε μετὰ τοῦ κυρίου Βάγια. Ἦθελον παρκιτήσῃ αὐτήν, ἐὰν μὴ ὁ κ. Γρόπιος,
Αὐστριακὸς πρόξενος ἐν Αἰγίνῃ, μὲ καθίστα προσεκτικόν, ὅτι ὁλόκληρος ὁ οἶκός
μου ἤθελε διαρπαγῇ, ἂν ἡνιχόμην νὰ παρέλθῃ ἐν σιωπῇ τοιαύτη παρανομία
διαπραχθεῖσα ἐντὸς αὐτοῦ. Κατεμήνυσα ὅθεν τῇ Κυβερνήσει τὸ συμβάν, ἥτις ἐδρά-
ξατο παντὸς μέσου, ὅπως ἀνευρεθῶσιν ἢ τε ἀπαχθεῖσα καὶ ὁ ἀπαγωγεὺς. Μετὰ
τινας ἡμέρας ἐπανῆλθεν ἡ πτωχὴ πεινωσὰ καὶ ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει εἰς τὸν οἶκόν
μου, ὁ δὲ ἀπαγωγεὺς ἐμαστιγώθη ἀποχωρόντως. Νῦν ὅμως μοὶ κατέστη ἀληθὲς βάρος
ἡ Ὀθωμανὶς ἄσμενος δὲ ἀπέδωκε αὐτήν εἰς τὸν πρόην κύριόν της, ὅστις ἄλλως
ὕπεσχετο νὰ νυμφευθῇ αὐτήν. Ἐπροίκισα ὅπως οὖν αὐτήν καὶ βαπτισθεῖσα ὑπαν-
δρεύθη μετὰ τοῦ Ἀβραμάκη Σάββα· ὑπῆρξα δὲ καὶ ἀνέδοχος καὶ παράνυμφος.

τροπῆς δάστη λειμώνων, ἐνίοτε δὲ κεκαλλιεργημένοι ἀγροὶ καὶ μικροὶ ἐλαιοῦνες καίπερ ἔχοντες μεγάλῃ κενᾷ μεταξύ ἕνεκα τῆς ὑλοτομίας. Οἱ ῥύακες ἐκεῖ εἶναι πολυαριθμότεροι καὶ ἀρθονοῦσι μᾶλλον ὕδατος ἢ ἐν τῷ πρώτῳ ἡμίσει τοῦ δρόμου, καὶ ἀρδεύουσι τὰ δάστη, ἅτινα ἀφ' ἑτέρου διακτεροῦσι τὰς πηγὰς καθιστῶντα ἀρθονώτερα τὰ ῥεῖθρα. Μύλος δέ τις ἀπέχων περὶ τὴν $1\frac{1}{2}$ ὥραν τοῦ Λιγουρίου, οὗτινος τὸ ὕδωρ διοχετεύεται δι' ὑδραγωγείου, παρέχει γραφικὴν ὄψιν, ἡμίσειαν δὲ ὥραν ἀπὸ τῆς Ἐπιδαύρου κλίνει ὁ δρόμος ἀποτόμως πρὸς πρὸς τὰ κάτω καὶ ἡ βαθυκύανος θάλασσα ἀναφαίνεται, ἐξ ἧς προβάλλουσιν αἱ νησίδες Ἀγκίστρι, Μονή, ἡ Αἴγινα ὀπίσθεν καὶ πέρα ἡ Σαλαμίς ἐν τῷ βάθει, ἐνῶ δεξιὰ ἐκτείνονται ἐν εὐρείᾳ καμπῇ αἱ ἀκταὶ τῆς Πελοποννήσου μέχρι τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων· μαγευτικωτάτη ὄντως εἰκὼν.

Ἡ Ἐπιδαύρος ἐγγύτατα τῆς θαλάσσης κειμένη ἀριθμεῖ μόνον ὀλίγας εὐτελεῖς οἰκίας, αἵτινες ὁμῶς ἐφαίνοντο κατωκημέναι, ἄλλαις δὲ καὶ ναυτίλοι ἐνήργουν ἐκεῖ πενιχρὰ τινὰ ἐπαγγέλματα· ἀγροὶ τινες ἦσαν ἐσπαρμένοι διὰ κριθῆς καὶ ἀραβοσίτου καὶ τὴν κλιτὺν τοῦ ὄρους ἐκάλυπτον κλήματα. Ἐπὶ λόφου βραχυδούς παρὰ τὴν θάλασσαν εἶδμεν οὐχὶ ἄσκημα ἐρείπια, ὧν τὰ μὲν θεμέλια ἐφαίνοντο Ἑλληνικά, τὰ δὲ λοιπὰ ὁμῶς Ῥωμαϊκὰ ἔργα, ὡς καὶ τινὰ ἀνάγλυφα καὶ ἐπιθυμίδιους λίθους, ἅτινα εὗρομεν ἐπὶ τῆς λιθαστρῶτου ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης εἰς τὸν τόπον τῶν ἐρείπιων. Διενυκτερεύσαμεν οὐ μακρὰν τοῦ χωρίου, ἐν παρεκκλησίῳ κειμένῳ ἐπὶ λόφου προεξέχοντος ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἀφοῦ μετὰ κόπου κατωρθώσαμεν νὰ μισθώσωμεν τῇ βοηθείᾳ τοῦ τελώνου λέμβον μέλουσαν νὰ μεταβιβάσῃ ἡμᾶς εἰς Αἴγινα. Οἱ ἀρχηγοὶ καὶ τὰ παλληκάρια τῆς ἀκολουθίας ἡμῶν εἶχον εὖρει ἕτερον καῖκιον, οἱ δὲ ἵπποι, ὧν ὁμῶς ἕκαστος ἐστοίχισεν ἡμῖν ἐν ἰσπανικὸν δίστηλον, ἐστάλησαν ὀπίσω εἰς Νεῦπλιον. Ὅτε δὲ ἀσθενὴς ἀπόγειος αὖρα ἐφύσησε μετὰ τὸ μεσονύκτιον, οἱ ναῦται ἀφύπνισαν ἡμᾶς καὶ ἐπέστημεν εὐθὺς τοῦ ἱκανῶς μεγάλου καικίου, ὅπερ ὁμῶς τοσοῦτον ἦτο περσρωμένον ὑπὸ καυσίμου ξυλείας, ὥστε ἡμεῖς οὐδαμῶς εὗρομεν τόπον ἢ ἐπὶ τῶν λεπτῶν τούτων ὀζωδῶν καὶ κυρτῶν ξυλαρίων.

Ἡ ἐπὶ τοιούτων πτερῶν κατάκλισις αὕτη δὲν ἦτο βεβαίως ἀναπαυτική, δυναμένη πρὸς νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ἐν ταῖς Πρωσικαῖς στρατιωτικαῖς φυλακαῖς· ἐκοιμήθημεν ὁμῶς ὡς λίαν κεκηκότες ἐκ τῆς ἐφ' ἵππου πορείας ἡμῶν, ὅτε αἰφνης σφοδρὰ ὥθησις ἐξύπνισεν ἡμᾶς. Τὸ πλοῖον προσήραξεν ἐπὶ ὑφάλου, οἶαί πολλαὶ ὑπάρχουσιν ἐκεῖ καθιστῶσαι τὸν

πλοῦν ἐπικίνδυνον διὰ πλοιάρια ἔχοντα μεγαλύτερον βύθισμα. Οἱ ναῦται σπεύδοντες καὶ τρέμοντες εἰσέδυσαν ἐντὸς τοῦ κύτους, ὅπως ἴδωσιν ἂν τὸ πλοῖον ὑπέστη βλάβην τινά· ἐπειδὴ ὁμῶς ὁ ἄνεμος ἦτο ἀνάξιος λόγου καὶ ἀνύψωσεν ἡμᾶς ἡρέμα ἐν τῶν ἐλαφρῶν ἐκείνων κυμάτων, ἅτινα εἶναι μᾶλλον οὕτως εἰπεῖν ἀναπνοή τῆς θαλάσσης ἢ τέκνα τοῦ ἀνέμου, καὶ ἐκόμισεν ἡμᾶς πέραν τῆς ὑφάλου, δὲν ἐγένετο διαρρωγὴ οὐδὲ ἄλλη ζημία καὶ ἀπηλλάγημεν ἡμεῖς καὶ οἱ ναῦται τοῦ κινδύνου, τρομάξαντες μόνον ὀλίγον. Ὁ πλοῦς προυχῶρει βραδέως, καταπεσόντος νῦν ἀτελῶς τοῦ ἀσθενοῦς ἀνέμου καὶ διότι δύο μόνον ἄνδρες ἐκωπηλάτουν. Τῇ δὲ 9/21 Δεκεμβρίου περὶ τὴν ἐσπέραν εἰσεπλεύσαμεν εἰς τὸν λιμένα Αἰγίνης τὸν γέμοντα μικρῶν πλοίων, ὧν προεῖχον βρίκια τινὰ καὶ γολέτται, καὶ παρέχοντα ζωηράν τὴν ὄψιν.

Τὰ παλληκάρια τῆς συνοδείας ἡμῶν εἶχον ἤδη ρθάσει πρὸ ἡμῶν, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο ἀνεῦ εἰδικῆς ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἀποδιδοσθῶσι ταύτης δικαίως ροβουμένης τοιούτους ἐνόπλους ἐπισκέπτας. Ὡρίσθη δὲ κατ'ἀλῦμα δι' ἡμᾶς ἐν μιᾷ τῶν ἀκροτάτων οἰκιῶν τῆς πόλεως, ἐγγὺς τοῦ ναοῦ τῆς Ἑκάτης, οὔτινος ἐσφύζοντο δύο σπόνδυλοι κιόνων ἐπὶ τῶν μεγάλων θεμελίων, ὧν σπονδύλων ὁ μὲν εἰς ἑκτοτε κατέπεσε καὶ ἐχρησιμοποιήθη διὰ τῆς ἐγκοιλάνσεως εἰς σκάφας. Ἐπεμψα τὸν εἰρημένον λοχαγὸν Σνίτσλαϊν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν πρόεδρον αὐτῆς Ζαίμην, ἐν' ἀναγγελίᾳ ἡμᾶς. Ἀνελθόντες μέχρι τῆς κατοικίας του, ἠκούσαμεν παρὰ τοῦ θυρωροῦ τοῦ Πύργου (ἐνδικαιτήματος τῆς Κυβερνήσεως) ὅτι ὁ πρόεδρος ἀνεπαύετο. Ἡ ἔλλειψις αὕτη φιλοφροσύνης παρέσχεν ἡμῖν δυσμενῆ ἀντίληψιν τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν τοῦ πρώτου ἄρχοντος ἐν Ἑλλάδι. Ἡμεῖς δὲ οὐδὲν εἶχομεν βέλτιον νὰ πράξωμεν ἢ νὰ περιμεῖνωμεν ἡσύχως τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ κ. πρόεδρος ἤθελε περατώσει τὴν πέψιν του καὶ νὰ περισκοπήσωμεν ἐν τῷ μεταξὺ τὴν Αἶγιναν ὀλίγον. Ἐπεσκέφθημεν τὴν ἀγορὰν τὴν γέμουσαν σκευῶν μόνον τῆς πρώτης ἀνάγκης καὶ τὸ ναυπηγεῖον, ὅπου κατεσκευάζοντο βρίκια τινὰ διὰ λογαριασμὸν πλείστων ἐμπόρων, μεθ' ὃ ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸν Πύργον.

Ἡ οἰκοδομὴ τοῦ Πύργου, ὁμοιάζουσα μεσαιωνικῇ σκοπιᾷ, ἔχει τὴν εἰσοδὸν τῆς ἐπὶ τοῦ πρώτου πατώματος, τοῦ ἰσαγείου οὐδὲν ἀνοιγμα πρὸς τὰ ἐκτὸς ἔχοντος ἢ τουφεκῆθρας τινὰς στενάς καὶ τοσοῦτον ὑψηλῶς κειμένας, ὥστε δὲν δύναται τις ἐξωθεν νὰ εἰσαγάγῃ τὸ στόμιον τυφεκίου, καὶ ὄντος ἐνίοτε θολωτοῦ· ρθάνει δὲ τις εἰς τὴν θύραν διὰ κλίμακος τὸ πλεῖστον μέρος λιθίνης, ἥτις ὁμῶς ἀφίσταται τοῦ κτιρίου περὶ τοὺς

12—15 πόδας καὶ ἐνοῦται μετ' αὐτοῦ διὰ κρεμαστῆς γεφύρας. Οὕτω πύργος τις ἔχει πλείονα πατώματα καὶ συνήθως στεγάζεται ὑπὸ ἀνδῆρου ἔχοντος προμαχῶνα μετὰ λιθίνης ἐπάλξεως. ἐπὶ δὲ τῶν τεσσάρων τοῦ πύργου ἐνυπάρχουσιν ἐξωστραειδῆ πυργίδια πρὸς ἄμυναν τῶν πλευρῶν καὶ τῆς βάσεως.

Ταῖοι οὗτοι πύργοι χρησιμεύουσιν ἐν ταῖς νήσοις καὶ παρὰ τὸ μῆκος τῆς ἀκτῆς ὡς ἀμυντήρια κατὰ τῶν πειρατῶν. ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὁμῶς τῆς χώρας, ὡς σήμερον ἐστὶ ἐν Μάνη, ὡς θέσεις ἐπιθετικάς τε καὶ ἀμυντικάς τῶν ἐγκριτωτέρων οἰκογενειῶν, τινὲς δὲ αὐτῶν εἶναι ἱκανῶς ὄχυροί, δυνάμενοι νὰ ἀντιστῶσιν ἐναντίον ἐλαφρῶν τηλεβόλων. Ἐπίσης δὲ φέρουσιν ἐνίοτε καὶ κακὰ τινα τηλεβόλα ἐπὶ τοῦ ἀνδῆρου.

Τινὲς τῶν κυρίων τῆς συνοδείας μου ὠργισμένοι ἐκ τῆς προτέρας προστύχου ἀποπομπῆς ἔμειναν ὀπίσω, μένος δ' ἐγὼ συνοδευόμενος ὑπὸ δύο τριῶν ἄξιωματικῶν μετέβην εἰς τὸ κυβερνητικὸν κατὰστημα. Ἐν τῷ πρώτῳ πατώματι εὔρομεν ἐνόπλους τινὰς κλητῆρας παρὰ θύραν ἄγουσαν εἰς τὴν ἀρχιγραμματεῖαν. Κακὴ ζυλὴν κλιμαξὶ ὀπίσθεν σκιιδώματος ἤγαγεν ἡμᾶς προηγούμενου κλητῆρος εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα. Ἐνταῦθα εὔρομεν πάντα τὰ κυβερνητικὰ μέλη συντηροισμένα καὶ καθήμενα ὁκλάδην κατὰ τὸν Τουρκικὸν τρόπον παρὰ τὸν τοῖχον ἡμικυκλικῶς ἐπὶ στρωμνῶν καὶ ταπήτων καὶ καπνίζοντα διὰ τῶν μακρῶν καπνοσυρίγγων τῶν. Ἀροῦ δὲ προσηνέχθησαν εἰς ἡμᾶς καθέκλας (δὲν ἔλειπε τοῦτο τὸ ἐπιπλόν, ἅτε πολλῶν ἐκ τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως εὐρωπαϊστὶ ἐνδεδυμένων), ὁ πρόεδρος ἐδικαιολογήθη διὰ τὴν ἀποπομπὴν ἡμῶν εἰπὼν ὅτι ἐνόμιζεν ὅτι ἦσαν ἄξιωματικοὶ Ἀμερικανικοῦ πλοίου, οἵτινες ἠνώχλουν αὐτὸν διὰ λογαριασμῶν καὶ ἀπαιτήσεων. Ἀγνοῶ δὲ ἂν ταῦτα ἀφείρων εἰς πληρωμὰς ἢ εἰς ἀποζημιώσεις διὰ πειρατείας. Ἐνεχείρισα τῷ προέδρῳ ἐπὶ ἐπιστροφῇ, γινώσκων ὅτι ἡ κυβέρνησις αὕτη ἦτο προσωρινή καὶ ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἄρχεῖον δὲν ἦτο ἀσφαλὲς παρακαταθήκη, ἐπιστολὴν τοῦ ἡμετέρου βασιλέως διαλαμβάνουσαν περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ διὰ τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ περιέχουσαν σύστασιν δι' ἡμᾶς, ἐλθόντας εἰς Ἑλλάδα τῇ εὐμενεῖ αὐτοῦ ἀδείῃ, ὅπως καταστήμεν χρήσιμοι τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει διὰ τῶν ὑπηρεσιῶν, τῆς πείρας καὶ τῆς καλῆς ἡμῶν θελήσεως, χωρὶς νὰ ἐπιβαρύνωμεν τὸ Ἑλληνικὸν ταμεῖον, ἐπειδὴ ἐξηκολουθοῦμεν νὰ λαμβάνωμεν τὴν παρὰ τοῦ βασιλέως ἀντιμισθίαν ἡμῶν.

[Ἐπεταὶ συνέχεια].